

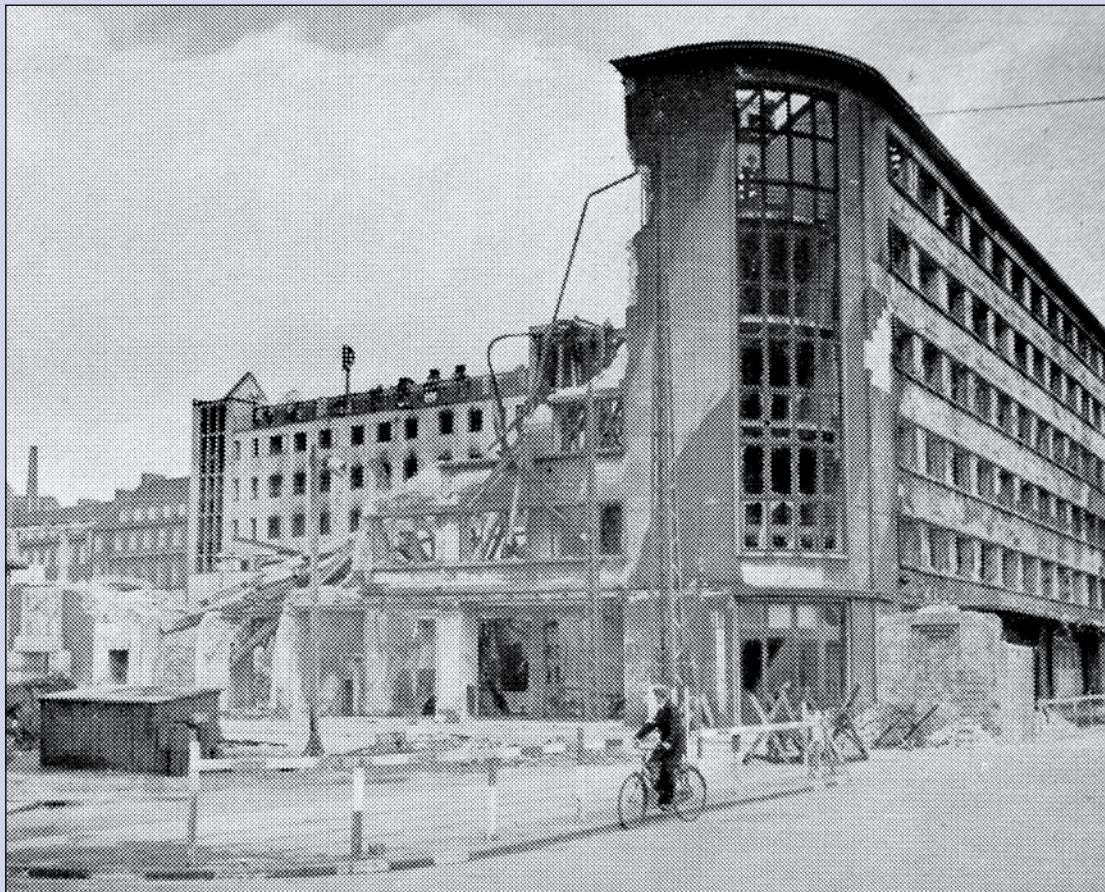
Omkring Shellhusangrebet

Af Anders Straarup

Det er nu 75 år siden Shellhuset i København blev bombet, helt præcist 21. marts 1945. Det var Gestapos hovedkvarter i København, hvor mange modstandsfolk blev afhørt, ofte under tortur. Denne artikel lægger vægt på de allierede flyvere. Fra www.airmen.dk/sh1.htm ses detaljer.

Det tyske hemmelige politis hovedkvarter på Aarhus Universitet blev angrebet af RAF 31. oktober 1944, så i København blev 26 modstandsmænd anbragt på loftsetagen af Shellhuset som levende bombeskjold.

Talrige arrestationer fik sammen med aflytning af højttstående tyskeres telefonsamtaler modstandsbevægelsen til at trygle RAF om

Figur 1. Shellhus-ruinen set fra Kampmannsgade, fra SHELLHUSET 21.-3.-1945.

at bombe Shellhuset. En ekstra gang bekræftede Ole Lipmann, at det var nødvendigt i lyset af en planlagt tysk operation, der kunne knuse modstandsbevægelsen i København. Nogle af hans venner på loftsetagen ville blive dræbt, men ellers ville de måske blive ført til henrettelse i Ryvangen.

Royal Air Force gik ind på at foretage bombningen, til trods for at det måske ville koste hundreder af civile livet og måske en tredjedel af den angribende styrke.

Den 21. marts 1945 kl. 08:15 fløj 20 Mosquito-bombefly ledsaget af 28 Mustang-jagerfly mod Danmark. De kom ind ved Nr. Lyngvig fyr nær Hvide Sande og fortsatte til Tissø ved Kalundborg. Flyvehøjden var højst 15 m over hav og helst i trætophøjde over land for at undgå at blive fanget på radar. Fra Tissø fortsatte første bølge mod København, mens anden bølge fløj en runde omkring Tissø og tredje bølge to runder for at få afstand mellem de tre angrebsbølger, så de ville ankomme forskudt til Shellhuset lige før frokostpausen, mens tyskerne nok var på arbejde med åbne arkivskabe, så dokumenter nok ville blive antændt. Umuligt at forudse, at nogle af de ledende i Gestapo netop den dag var til en begravelse.

Som planlagt fløj første bølge til kysten nord for Køge og nordøst mod målet. De 7 fly nåede baneterrænet, som man stadig passerer med tog mellem København H og Kastrup. Ørstedsværkets 4 skorstene til højre var til at se. Flyveruten gik i lige linje hen over kuplen på Det Ny Teater og sydvesthjørnet af Sankt Jørgens Sø. Så ville Shellhuset ligge lige foran, som vist på kort. Bomber blev kastet fra lav højde, og fly blev styret op over bygningen. Hastigheden var omkring 125 m i sekundet, så det kunne ikke forventes, at alle bomber ramte lige netop Shellhuset. Ud fra en særpræget tænkning havde tyskerne

omhyggeligt sørget for, at Shellhuset som eneste bygning i området var camouflagemålet!

Bombelasten var i hvert af de 18 Mosquito FB VI-fly 2 bomber på 500 pund. En del af flyene i første og tredje bølge havde også brandbomber med. 2 Mosquito B IV-fotofly havde hver 4 bomber, både spræng- og brandbomber. 6 fly fra første bølge kastede deres bomber, og de fleste ramte de nederste etager af Shellhuset, der brød i brand. Mirakuløst overlevede 18 af de 26 fanger fra loftsetagen, fordi den handlekraftige fange C. Lyst Hansen fik en chokeret tysk vagt til at aflevere et nøglebundt. 8 fanger omkom, og deres navne ses på en mindetavle på Shellhuset, genopført i 1950-51.

Fra anden og tredje bølge blev der kun kastet få bomber mod Shellhuset, der i alt blev ramt af 8 sprængbomber, men var hele angrebet blevet udført som planlagt, ville Shellhuset nok være blevet jævnet med jorden uden overlevelseschancer for fangerne. Som det blev, omkom omkring 75 gestapofolk, og den voldsomme brand ødelagde som håbet store dele af tyskernes arkiver, så Gestapo blev stærkt svækket.

I første bølge lå de 3 forreste Mosquitoer under indflyvningen mod Shellhuset ca. 4 m højere end de 4 næste, hvoraf den første blev ført af Wing Commander Kleboe. Ulykkeligvis kom han til at ramme ind i et 35 m højt lystårn nær hjørnet Enghavevej/Ingerslevsgade. Under flyvning i lav højde over Nordsøen blev der afsat et lag af hvidt salt på cockpitvinduerne, som kunne fjernes, men kun så længe man havde sprinklervæske. Yderligere skulle piloten og navigatør Hall holde øje med både kort og pejlemærker. Måske har Kleboe i sidste øjeblik set tårnet 2125 m fra Shellhuset og forsøgt en undvigemanøvre. Det var omkring 15 sekunders fly-

Figur 2. En Mosquito med sin to mands besætning, fra SHELLHUSET 21.-3.-1945.

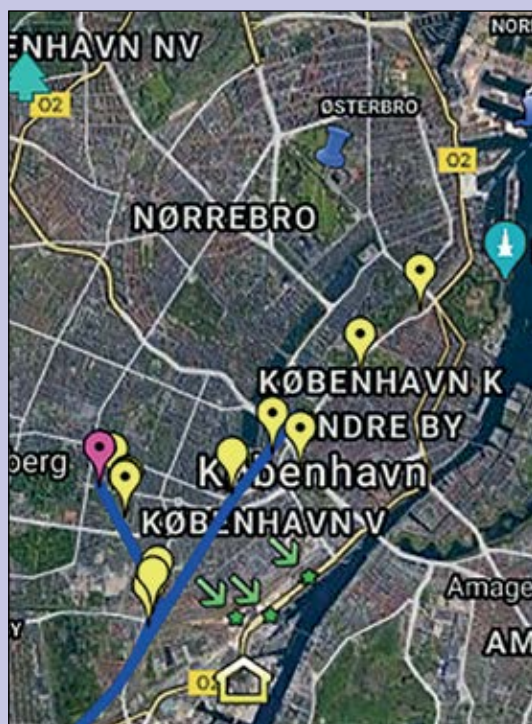
vetid fra målet, så flyene havde bombelemmene åbne. Andre lystårne i området ses på Google Map Shellhuset.

Kleboes fly ramte lystårnet med halepartiet, så han mistede styringen, og flyet tog en helt skæv retning. Et øjenvidne fjernest i rækken af røde huse på Ingerslevsgade, som man ser fra toget nord for de mange spor, så, at en del af halepartiet faldt af, og at de to bomber blev udløst. De fløj lige hen over ejendommen, mens flyet strejffede hustaget med venstre vinge. Heldigvis var den ene bombe en forsager, men den anden dræbte 11 mennesker i Sønder Boulevard 106, og dem hører man sjældent om, men der er dog en mindetavle på den genopførte ejendom.

Hans fly fortsatte, mens Kleboe forsøgte at få kontrol over den. Kleboe og Hall omkom

ved nedstyrtning i et garageanlæg ca. 100 m fra Den Franske Skole, og en kraftig brand opstod.

Anden bølge blev tiltrukket af røgen. Oplægget var at se efter en stor bygning, ild og røg. Lederen og nr 2 opgav i sidste øjeblik at bombe, da begge navigatører i de respektive fly var opmærksomme på, at der manglede en del af de pejlemærker, der skulle være der. Desværre opfattede en enkelt pilot i anden bølge ikke, at målet var forkert, så han ramte Den Franske Skole med 2 sprængbomber – og 5 fly fra tredje bølge opfattede også den brændende skole som målet, der i alt dog kun blev ramt af 2 kraftige sprængbomber, mens 13 andre bomber faldt i nærområdet, viser et kort fra Statens Civile Luftværn. Andre kilder har lidt andre tal.

Figur 3. Udsnit af Google Map Shellhuset med lige linje til Shellhuset. Se mere i AirmenDK.

Katastrofen på Frederiksberg kostede 124 danskere livet, heraf 87 børn i Den Franske Skole. Desuden blev 156 mennesker såret, heraf også mange børn. Redningsarbejdet er beskrevet i detaljer, og de hjerteskrærende beretninger fra overlevende børn viser tydeligt, at traumer ikke forsvinder, bare fordi man ikke taler om ubehagelige oplevelser.

Mustang-piloten Drew blev ramt af flak og styrtede ned i Fælledparken nær det, der nu er det vestlige hjørne af Parken. Han nåede at sige lidt til en dansk brandmand, inden han døde. Drew, Kleboe og Hall er begravet på Bispebjerg Kirkegård. I Kleboes hjemby fortælles historien om hans indsats i krigen med mange detaljer.

MOS NT123 blev over Københavns Havn ramt i den ene motor af antiluftskyts. Piloten meddelte over radioen, at han ville prøve at

Figur 4. Propelblad og mindetavle på Shellhuset, foto Anders Straarup.

nå frem til svensk område. Det passerede den svenske ø Hven midt i Øresund i lav højde og med kraftig røg fra venstre vinge. Måske har piloten regnet det for dansk område, akkurat som andre uden nærmere kortstudier har opfattet Bornholm som en svensk ø. Han fløj over øen uden at lande og styrtede i Øresund. De to flyvere kravlede ud på en vinge, men kraftig blæst gjorde det umuligt for øboerne at komme til hjælp. Flyet sank kort efter. De to flyvere forsvandt og er aldrig fundet.

MOS SZ999 og MOS RS609 blev på tilbageturen mod England ramt af flak fra tyske stillinger ved Hundested og styrtede i havet øst for Samsø. De 4 flyvere blev meldt savnede – men 55 år senere lykkedes det Oberst Helge W. Gram med hjælp fra Derek Carter og Peter Lake at bevise, at en mand, der 25. marts 1945 drev ind på den ubeboede Vejrø

øst for Samsø, uden tvivl måtte være Herman Hirsch Becker, der i første omgang blev begravet som ukendt i Tranebjerg på Samsø iført sin mørkeblå uniform fra den norske marine med kængurumærke fra den australske Squadron han var tilknyttet. Hans lig havde to sjældne ordensbånd, der passede med dem, Becker havde fået tildelt i januar 1945. Han vidste, at hans familie i Stavanger var blevet ført til tyske koncentrationslejre, så han fløj videre, til han blev skudt ned på sit togt nummer 47! I år 2000 fik han en gravsten betalt af den norske stat. AirmenDK har meget om ham.

Mustang-piloten Hamilton var nødt til at nødlande nær Ringkøbing Fjord på tilbagevejen på grund af skader fra flak, så han blev krigsfange. Resten af flyene nåede tilbage til England som planlagt af chefnavigatør Sismore, der til den udmærkede film ”Angrebet på Shellhuset” fra 2013 udtalte, at han ikke kunne sige, om angrebet var en succes, for hvordan opvejer man børns liv i forhold til resultatet af det præcise bombardement af Shellhuset? Han og de andre flyvere var meget påvirkede af fejlbombningen og de mange civile tab.

Dette var blot om nogle få af de 463 allierede fly med 3088 flyvere, der næsten alle blev skudt ned over Danmark eller danske farvande 1939-45, se AirmenDK www.airmen.dk med både detaljer og overblik, fotos af flyvergravsten og monumenter og links til, hvor de findes. Vaabenhistorisk Selskabs medlemmer er spredt over hele landet, så I vil kunne finde oplysninger om nedskudte flyvere i jeres område ud fra Fly – klikbart kort og det tilsvarende med Kirkegårde med 1030 begravede flyvere samt Søgeformular til databasen. Mit arbejde har varet siden august 2007, og det bedømmes meget positivt, som det ses i Om AirmenDK med mange links derfra.

Figur 5. Mindetavle afsløret 21. marts 1995 af Ole Lipmann og Ted Sismore efter tale af Derek Carter, foto Anders Straarup.

Kilder

Filmen ”Angrebet på Shellhuset” og oplysninger fra Derek Carter, som har set og kommenteret denne artikel.
Anders Bjørnvad: Faldne Allierede Flyvere Flyvehistorisk Tidsskrift
C. Næsh Henriksen og Ove Kampmann: SHELLHUSET 21.-3.-1945
Ove Hermansen: Gruppen der bombede Shellhuset
Kjeld Mahler Sasbye: Operation Carthage
Henrik Skov Kristensen, Claus Kofoed og Frank Weber: Vestallierede luftangreb i Danmark under 2. verdenskrig
Bernard Duncan Lyng: Fra Stavanger til Samsø